

Julkisen talouden suunnitelma 2018-2021

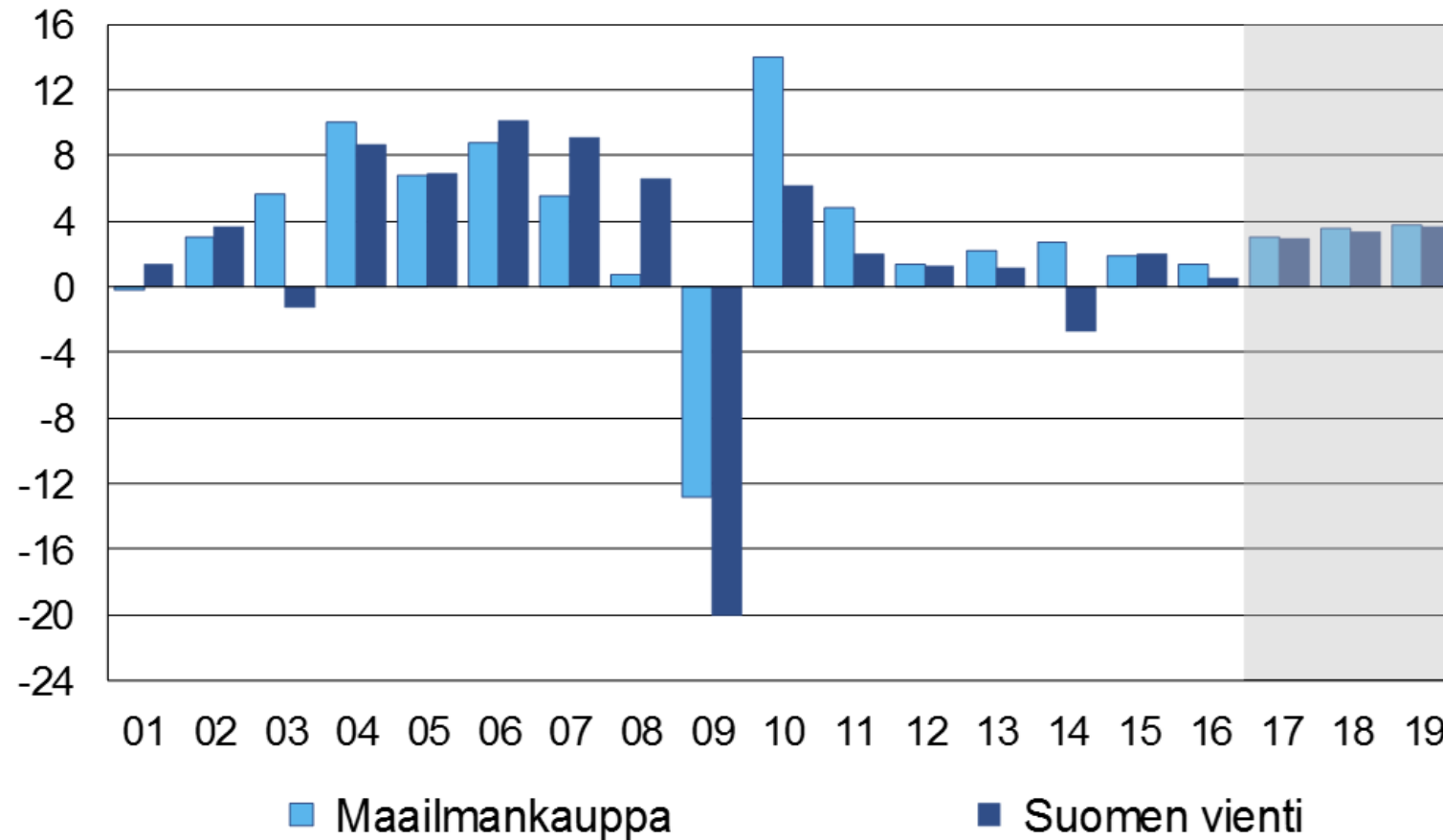
– Kehyspäättös erityisesti kuntatalouden näkökulmasta

24.5.2017

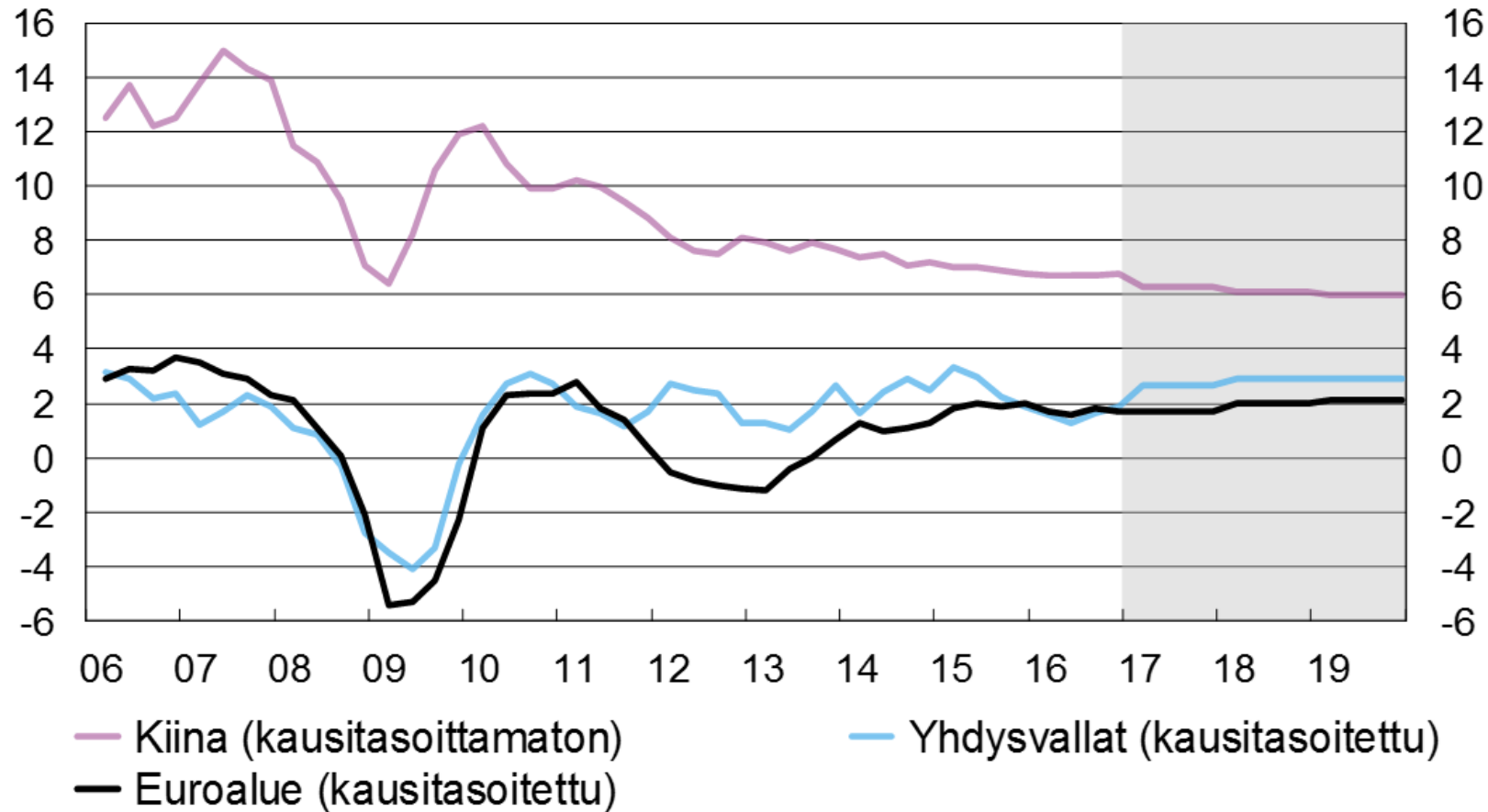
Lähde: Julkisen talouden suunnitelma, kehysriihimateriaali, kuntatalousohjelma, Taloudellinen katsaus, kevät 2017

VM: Maailmantalouden kasvu nopeutumassa, määrän muutos %

Teollisuusmaiden, erityisesti Yhdysvaltojen, euroalueen ja Japanin, kasvu vahvistuu

Suomen talousennusteet julkisen talouden suunnitelman taustalla

	2015	2016	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	0,3	1,4	1,2	1,0	1,2	1,0	1,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	-0,2	0,4	1,2	1,3	1,4	1,7	2,0
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,5	8,1	7,8	7,6	7,4
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,1	69,6	70,0	70,4	70,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,7	-1,9	-2,3	-2,0	-1,7	-1,1	-1,2
Valtio	-3,0	-2,7	-2,7	-2,2	-1,8	-1,4	-1,5
Paikallishallinto	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4
Sosiaaliturvarahastot	0,9	1,3	0,9	0,7	0,5	0,6	0,6
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,2	-0,9	-1,7	-1,5	-1,4	-1,0	-1,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	63,7	63,6	64,7	65,4	65,7	65,2	65,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,6	47,8	49,1	49,7	50,0	49,7	49,7
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-2,6	-1,7	-1,2	-0,9	-0,5	-0,3	0,0

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

Talouden tilannekuva 2017-2021 yhä vaikea

- Suomen talouskasvu ei palaudu finanssikriisiä edeltävälle tasolle
 - » Kasvua pitävät yllä edelleen yksityinen kulutus ja investoinnit
 - » Kasvupohja laajenee hitaasti myös vientikysyntään
 - » Kasvua hidastaa kuitenkin työikäisen väestön määrän supistuminen ja elinkeinoelämän rakennemuutosten jatkuminen
 - » Tuottavuuskehitys jää aiempaa maltillisemmaksi
- Viimeisen vuoden aikana työllisyydessä käänne parempaan. Hallituksen työllisyysastetavoite on kuitenkin kaukana.
- Hintojen ja ansioiden nousu maltillista
 - » Kilpailukykysojimus parantaa kustannuskilpailukykyä

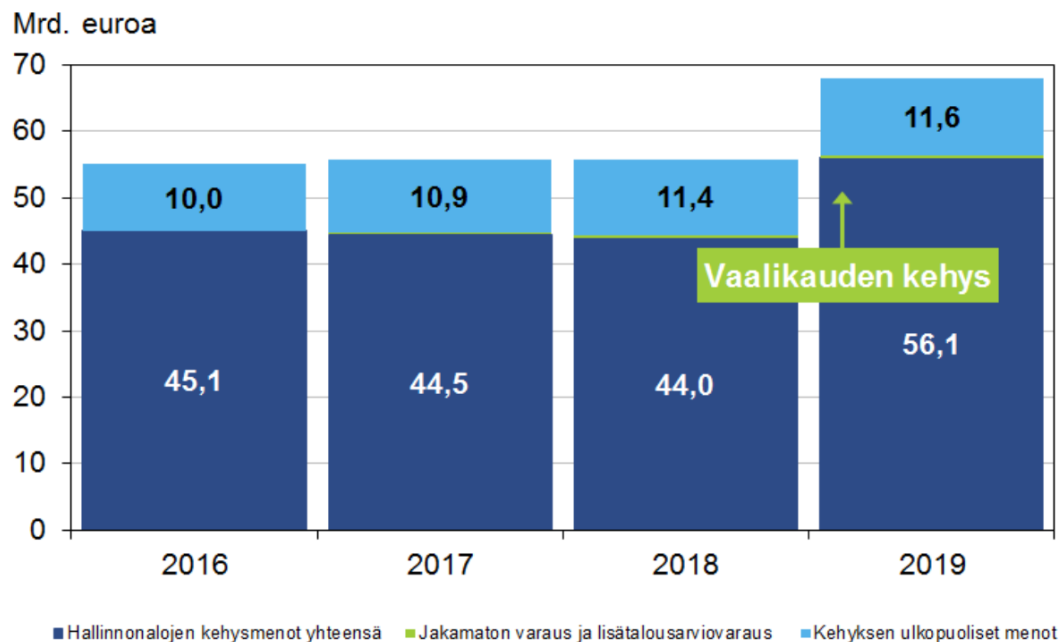
Julkisen talouden velkaantuminen jatkuu

- Julkinen talous painui viime vuosikymmenen loppupuolella ja pysyy sopeutustoimista huolimatta alijäämäisenä koko kehyskauden
 - » Nettoluotonanto vuonna 2021 (suhteessa BKT:hen):
 - **Valtio -1,5 %**
 - **Paikallishallinto -0,4 %**
 - **Työeläkelaitokset 0,4 %**
 - **Muut sosiaaliturvarahastot 0,3 %**
- Kuluvana vuonna nettoluotonotto kasvaa erityisesti kilpailukyky sopimukseen liittyvien veronalennusten vuoksi
- Veroaste eli verojen suhde BKT:hen alenee lähivuosina
- Julkinen velka suhteessa BKT:hen kääntyy ennustejaksolla lievään nousuun
 - » Velkasuhde ylittää 60 prosentin viitearvon koko kehyskaudella

Herkkyystarkastelu hitaammalla ja nopeammalla kasvulla

Perusura	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BKT, muutos, %	1,4	1,2	1,0	1,2	1,0	1,0
Työttömyysaste, %	8,8	8,5	8,1	7,8	7,6	7,4
Rahoitusasema, % BKT:sta	-1,9	-2,3	-2,0	-1,7	-1,1	-1,2
Julkinen velka, % BKT:sta	63,6	64,7	65,4	65,7	65,2	65,0
Hidas kasvu						
BKT, muutos, %	1,4	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0
Työttömyysaste, %	8,8	9,2	9,5	9,9	10,2	10,6
Rahoitusasema, % BKT:sta	-1,9	-2,9	-3,2	-3,5	-3,5	-4,2
Julkinen velka, % BKT:sta	63,6	65,8	67,8	69,9	71,7	74,1
Kasvu 2016—2020 1 %-yksikkö hitaampi kuin perusurassa						
Nopea kasvu						
BKT, muutos, %	1,4	2,2	2,0	2,2	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	8,8	8,1	7,2	6,3	5,4	4,5
Rahoitusasema, % BKT:sta	-1,9	-1,8	-0,9	0,0	1,2	1,7
Julkinen velka, % BKT:sta	63,6	63,7	62,9	61,5	58,9	56,2
Kasvu 2016—2020 1 %-yksikkö nopeampi kuin perusurassa						
Korkomenojen muutos, jos korkotaso nousee 1 %-yksikköä, % BKT:sta						
		0,1	0,2	0,2	0,2	0,2

Budjettitalouden menot ja vaalikauden kehys¹⁾

1) Vuoden 2016 menot LTA III:n mukaiset, vuoden 2016 hintatasossa. Vuoden 2017 menot TA:n mukaiset, vuoden 2017 hintatasossa. Vuosien 2018-2019 menot vuoden 2018 hintatasossa. Vaalikauden kehys muodostuu hallinnonalojen kehysmenoista ja jakamattomasta varauksesta.

Lähde: Valtiovarainministeriö 28.4.2017

Tuoreeseen JTS-päivitykseen sisällytettiin sote-uudistus. Se kasvattaa valtion tuloja ja menoja vuonna 2019.

Hallitusohjelman talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet

- Työllisyysasteen nostaminen 72 prosenttiin
- Velkaantumisen taittaminen vaalikauden loppuun mennessä
- Julkisen talouden vahvistaminen 6 mrd. eurolla vuoteen 2021 mennessä.
- Tehdään vaalikaudella päätökset tarvittavista säästöistä ja rakenteellisista uudistuksista koko 10 mrd. kestävyysvajeen kattamiseksi
- Veroaste ei nouse vaalikauden aikana, verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta haittaveroihin

Hallituskauden finanssipolitiikan säännöt

- Julkisen talouden suunnitelman rahoitusasematavoitteet 2019 mennessä:
 1. Valtiontalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ suhteessa BKT:hen
 2. **Kuntatalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ suhteessa BKT:hen**, mikä merkitsee runsaan miljardin euron sopeutustarvetta vaalikauden loppuun mennessä
 3. työeläkerahastojen ylijäämä noin 1 % suhteessa BKT:hen
 4. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema tasapainossa
- » Kuntatalouden menorajoite: vähintään -540 milj. €
 - Valtion tulee alentaa v. 2019 mennessä kuntatalouden toimintamenoja vähintään 540 milj. eurolla verrattuna hallituskautta edeltäneeseen ns. "tekniseen" julkisen talouden suunnitelmaan.
- Julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja velka enintään 60 prosenttia suhteessa BKT:een
- Julkisen talouden rakenteellisen rahoitusaseman muutoksen keskipitkän aikavälin tavoite (MTO): -0,5 % suhteessa BKT:een

Hallitusohjelman välittömät sopeutustoimet 2016-2019, milj. euroa, netto

	2016	2017	2018	2019
Julkinen talous yhteensä	-1409	-2489	-3173	-4030
josta:				
VALTIO	-909	-1631	-2216	-2961
KUNNAT	-255	-525	-614	-708
SOSIAALITURVA-RAHASTOT	-245	-328	-328	-328

Miinusmerkki tarkoittaa, että menot pienenevät.

Kuntien osuus kaikista välittömistä sopeutustoimista 18 %.

Neljä mrd. euron sopeutustoimet on noin 1,7 prosenttia vuoden 2019 BKT:sta

Hallitusohjelman kuntasopeutuksen kohdistuminen vuoden 2019 tasossa

- Opetus- ja kulttuuritoimessa säästöä yht. 243 milj. €
 - » Subjekttiivisen päivähoidon rajaaminen
 - » Varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen kasvattaminen
 - » Toisen asteen reformi
- Sosiaali- ja terveystaloudessa säästöä yht. 294 milj. €
 - » Vanhuspalvelujen henkilöstömitoituksen tarkentaminen
 - » Alueellisen erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen
- Asiakasmaksujen lisääminen yht. 224 milj. €
 - » Sote-asiakasmaksut
 - » Varhaiskasvatusmaksut
 - » Koululaisten ap- ja ip-maksut
- Laitoshoidon korvautuminen omais- ja perhehoidon lisääntymisellä 135 milj. €
- Indeksijäädytykset (heikentää kuntataloutta)
- Säästöt yhteensä hallitusohjelmassa 709 milj. €, toimenpiteet hieman muuttuneet hallituskauden alkuvuosina

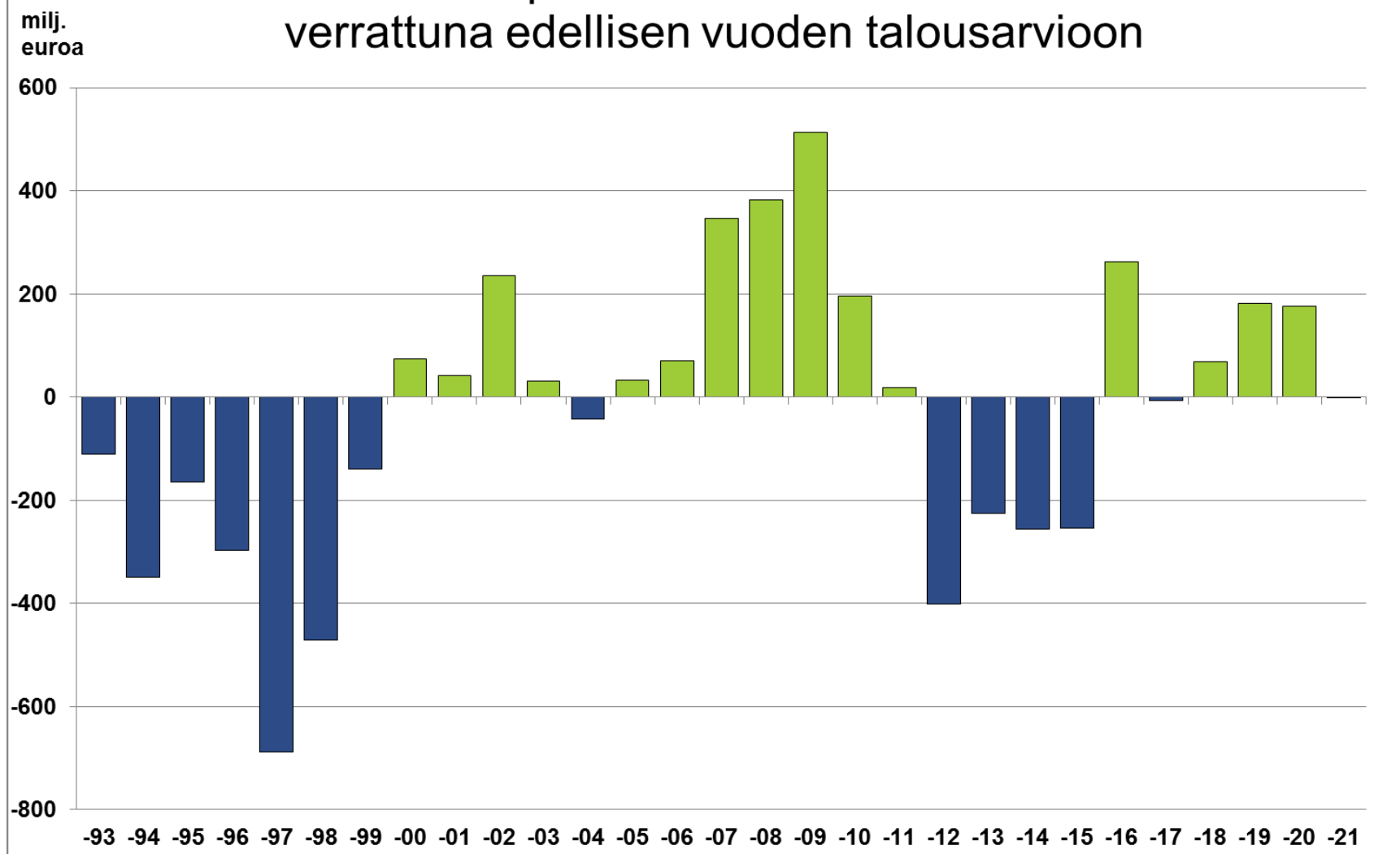
Kuntasopeutuksen suuruusluokka, noin 700 milj. euroa 2019 tasolla, pysynyt ennallaan

- Sote-uudistuksen vuoksi menorajoite muuttui -450 milj. euroon
 - » Hallitusohjelmassa asetetusta menorajoitteesta osa kohdistuu maakuntiin
- Muutoksia joihinkin säästötoimenpiteisiin
 - » Varhaiskasvatusmaksujen noston peruminen korvataan kiinteistöverojen lisäkorotuksilla 2017, maksujen alennus 2018 korvataan korottamalla valtionosuuksia (25 milj. €), kiinteistöveroa (25 milj. €) ja kuntien yhteisöverosuutta (60 milj. €)
 - » Alueellisen erikoissairaanhoidon tehostaminen (terveydenhuoltolain uudistus) vähentää kumulatiivisesti kuntien kustannuksia 260 milj. € v. 2019
 - » Omais- ja perhehoidon kehittäminen tuo kumulatiivisesti kunnille 155 milj. € säästöä
- Kiky-sopimuksen vaikutus kuntatalouteen on valtionosuusvähennysten jälkeen lievästi kiristävä
- Sote-uudistus on kunta-valtio-suhteessa neutraali koko maan tasolla
 - » Yksittäisissä kunnissa kumulatiivinen vaikutus +/- 100 €/as vuonna 2023

Valtion toimenpiteiden kuntataloutta kumulatiivinen vaikutus yhteensä 2019 tasolla, milj. €

Menorajoite	450
Menorajoitteen toimiin liittyvä valtionapujen muutos	-90
Indeksijäädytysten vaikutus kuntien tuloihin	-50
Maksuperusteiden muutokset	160
Kiinteistöveron korottaminen	150
Yhteensä	620

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen verrattuna edellisen vuoden talousarvioon

Vaikutus vuosittain
(VM:n mukaan):

2017: -6 milj. €

2018: +69 milj. €

2019: +182 milj. €

2020: +176 milj. €

2021: -1 milj. €

Kilpailukyky-sopimus etenee, vuonna 2018 kiky-leikkaus kasvaa

Kuntatalousvaikutusarviot viime syksyltä, ilman ns. dynaamisia vaikutuksia

	2017	2018
Kuntien työvoimakustannukset		
Työnantajamaksujen alentaminen	281	413
Lomarahojen leikkaus	309	312
Työajan pidennys	93	188
	683	230
Veronkevennysten vaikutus kunnallisveroon	-273	-274
palkkatulon verotus	-211	
eläketulon verotus	-62	
Veronkevennyksen kompensatio kunnille	273	274
Verotuksen kautta tulevat epäsuorat vaikutukset		
Ta-maksujen alentamisen vaikutus yhteisöveron tuottoon	59	85
Työntekijämaksujen korotusten vaikutus kunnallisveron tuottoon	-356	-502
Lomarahaleikkauksen vaikutus verotuloihin	-65	-65
Työajanpidennyksen vaikutus verotuloihin	-32	-49
Valtionosuuksien vähennys		
ta-maksujen alentaminen / ei leikata	0	0
lomarahaleikkaus 100 %	-309	-312
työajan pidennys 100 %	-70	-188
	-379	-121
Vaikutus kuntatalouden rahoitusasemaan ilman positiivisia vaikutuksia taloudellisen aktiviteetin kasvun kautta	-90	-118
Valtionosuusindeksin aleneminen työnantajamaksujen alenemisen seurauksena	-78	-78
Nettovaikutus ml. vos-indeksin muutos	-168	-196

Huom.

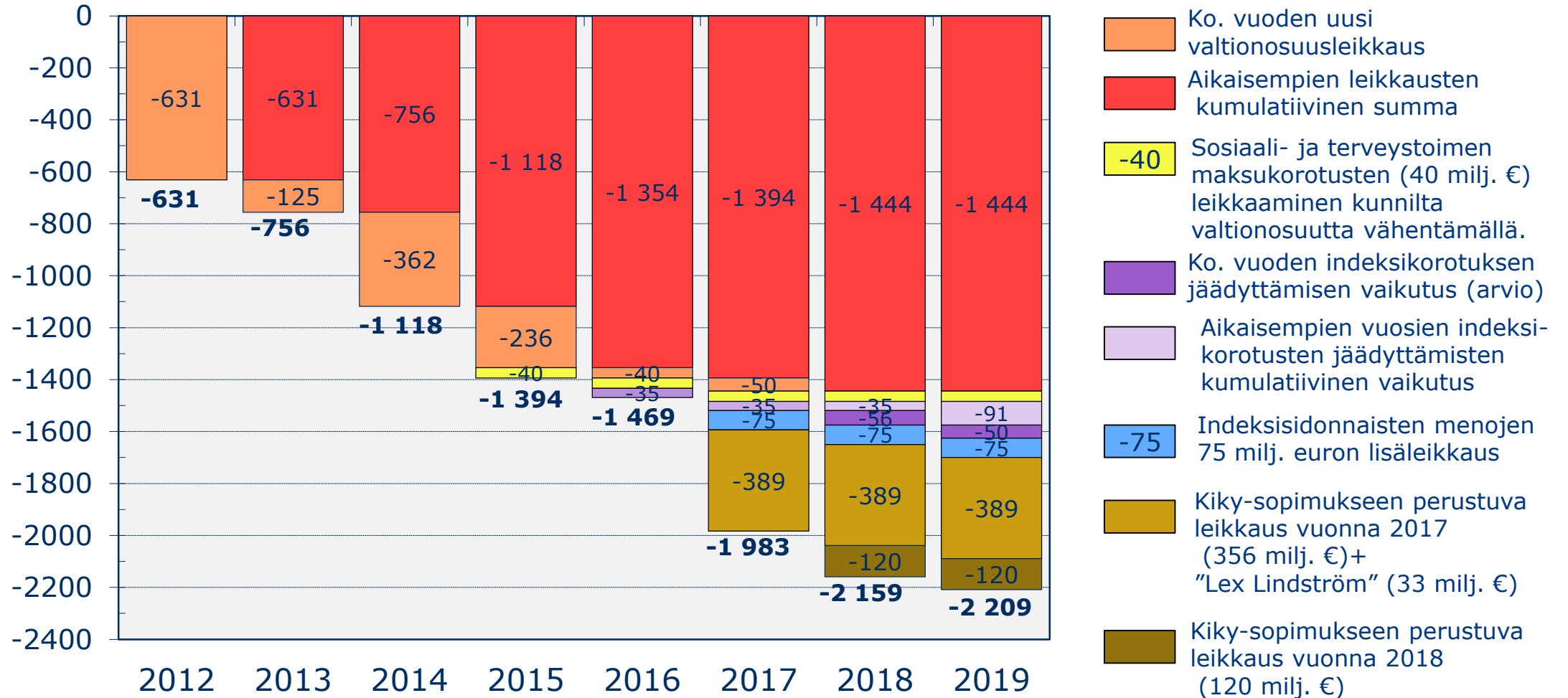
- Lomarahaleikkaus näkyy jo vuonna 2016 palkkojen pienentymisenä (lomapalkka-velka purkautuu).
- Vuonna 2016 palkkamenot pienenevät noin 150-200 milj. €
- Lomarahojen leikkaus laskee palkkamenoja 2017 vajaalla 40 milj. €.
- 2019 lomarahoja palautuu vajaat 120 milj. € kuntatalouden maksettavaksi.

Kilpailukyky sopimuksen työnantajamaksujen rahoittamiseksi pienennetään myös kuntien valtionosuuksia.

Vähennys mitoitetaan niin, että lomarahaleikkausta vastaava säästö vähennetään 2017 täysimääräisesti ja työajan pidennykseen perustuva säästö 75 % vuonna 2017 ja täysimääräisesti vuonna 2018.

Huom. Vuosityöajan säästö ei ole toteutunut täysimääräisesti. -> Heikentää kuntataloutta laskettua enemmän.

Vuosien 2012-2019¹⁾ leikkausten vaikutus kuntien peruspalvelujen* valtiosuuteen, milj. €

* Tämän lisäksi OKM:n valtiosuusrahoitusta on leikattu noin 400 milj. € vuosina 2012-2015. Vuosina 2016-2019 toteutettavat OKM:n leikkaukset ovat arviolta yli 220 milj. € vuoden 2019 tasolla.

1) Vuoden 2019 luvuissa ei ole huomioitu maakuntaudistuksen vaikutuksia leikkauksiin.

JTS-miljardi eli kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsinta vuoteen 2029 mennessä

- Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen toimenpideohjelmaa jatketaan
- Julkisen sektorin tuottavuutta edistetään erityisesti hyödyntämällä täysmääräisesti digitalisaatiota sekä julkisen sektorin tilankäyttöä tehostamalla.
- Lisäksi kunnille luodaan kannustinjärjestelmä palvelujen kustannusten alentamiseksi.

Toimenpidekokonaisuudet

Vielä muutama nosto...

- Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukeen kohdistetaan 15 miljoonaa euroa vuosina 2018 ja 2019.
- Hallitus varautuu kehyksessä SOTE- ICT:n kehittämismenoihin. Tarkemmin asiaa käsitellään kesäkuussa talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.
- Sote-valinnanvapauskokeilujen toteuttamiseen ohjataan 100 miljoonan euron määräraha vuodelle 2018.
- Lisäksi hallitus päätti 58 miljoonan euron rahoituksesta vuodelle 2018 maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun ja toimeenpanon tukemiseen.
- Käynnistetään sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen valmistelu

Maakuntatalous julkisen talouden suunnitelmassa

Sote-uudistus sisällytettiin ensimmäistä kertaa julkisen talouden suunnitelmaan

- Maakuntatalous on sisällytetty valtion tulo- ja menoennusteisiin
 - » Maakunnilla ei ole verotusoikeutta
- Maakuntataloudelle ei ole asetettu vielä rahoitusasematavoitetta
- Maakuntien yleiskatteellinen rahoitus on 2019 yht. 18,6 mrd. €, hallitusohjelman säästötoimenpiteet huomioitu
 - » Rahoitus sisältää kunnilta ja valtiolta maakunnille siirtyvien tehtävien rahoituksen
 - Peruspalvelujen valtionosuudesta 5722 milj. €
 - TEM:n, LVM:n, MMM:n ja YM:n hallinnonaloilta 997 milj. €
 - Kuntien verotussuhteisen muutoksesta 12 mrd. €
- Vuonna 2020 maakuntien valtionrahoitukseen tehdään vain puolittainen indeksikorotus
- Yleiskatteellisen rahoituksen lisäksi maakunnille osoitetaan n. 2,9 mrd. € erillisrahoituksena 2019 (mm. maataloustuet)

Maakuntien valmistelun ja toimeenpanon rahoitus

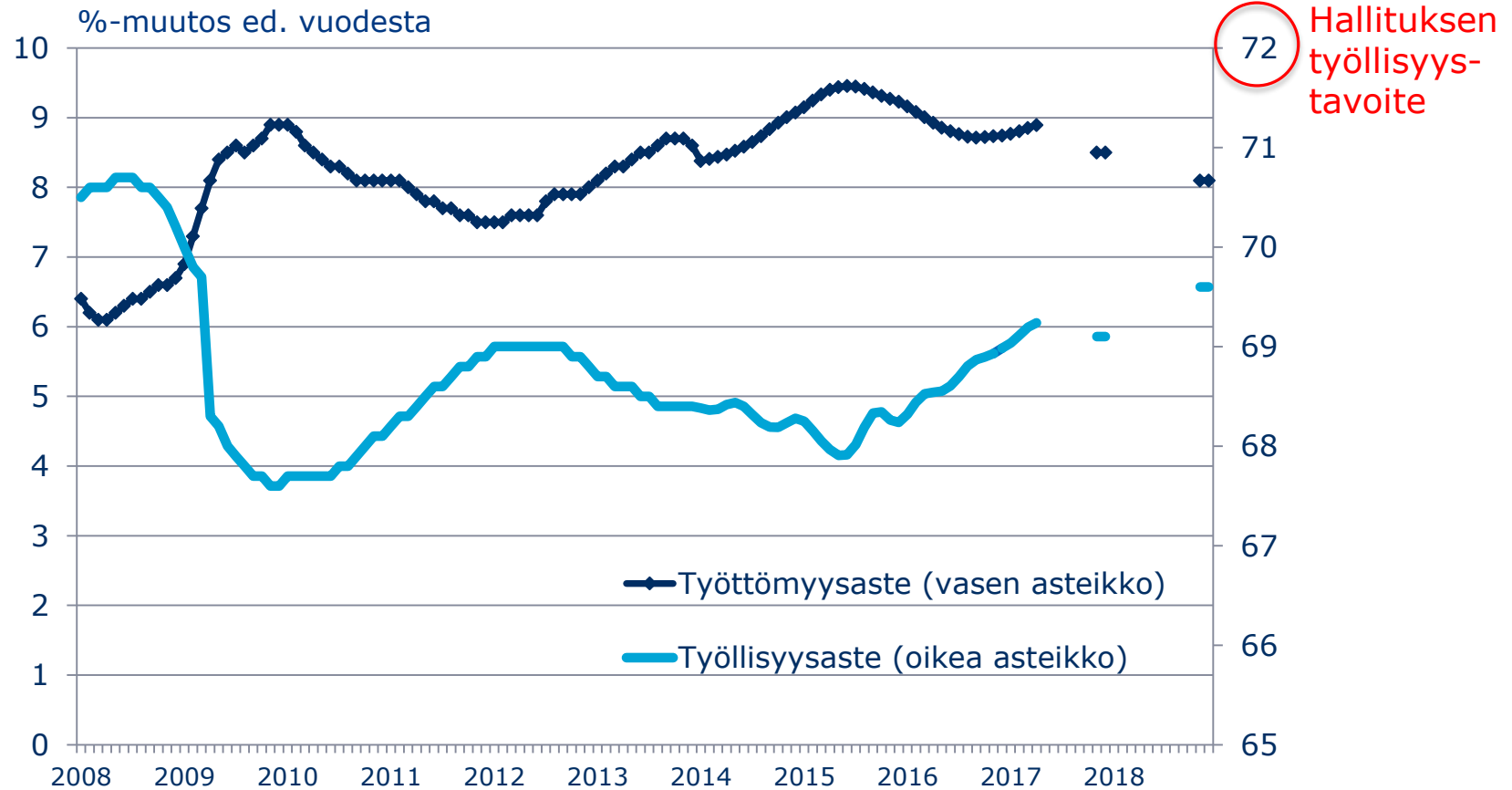
- Uudistuksen valmistelu- ja toimeenpanoresurssit talousarvion VM:n pääluokassa
- Sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanon valmisteluun ja ohjaukseen 58 milj. € vuonna 2018, 7,7 milj. € vuonna 2019, 2,2 mrd. € vuonna 2020 ja 1,2 mrd. € vuonna 2021
- Lisääntyvien valtion ohjaustehtävien rahoitukseen kohdistetaan 1,8 milj. € lisäys VM:n toimintamenoihin ja 0,7 milj. € lisäys STM:n toimintamenoihin
- Tietojärjestelmäinvestointien resurssitarpeet tarkentuvat jatkovalmistelussa kesällä 2017
- Sote-valinnanvapauskokeilujen toteuttamiseen 100 milj. € vuodelle 2018

Hallitusohjelman tavoitteiden toteutuminen

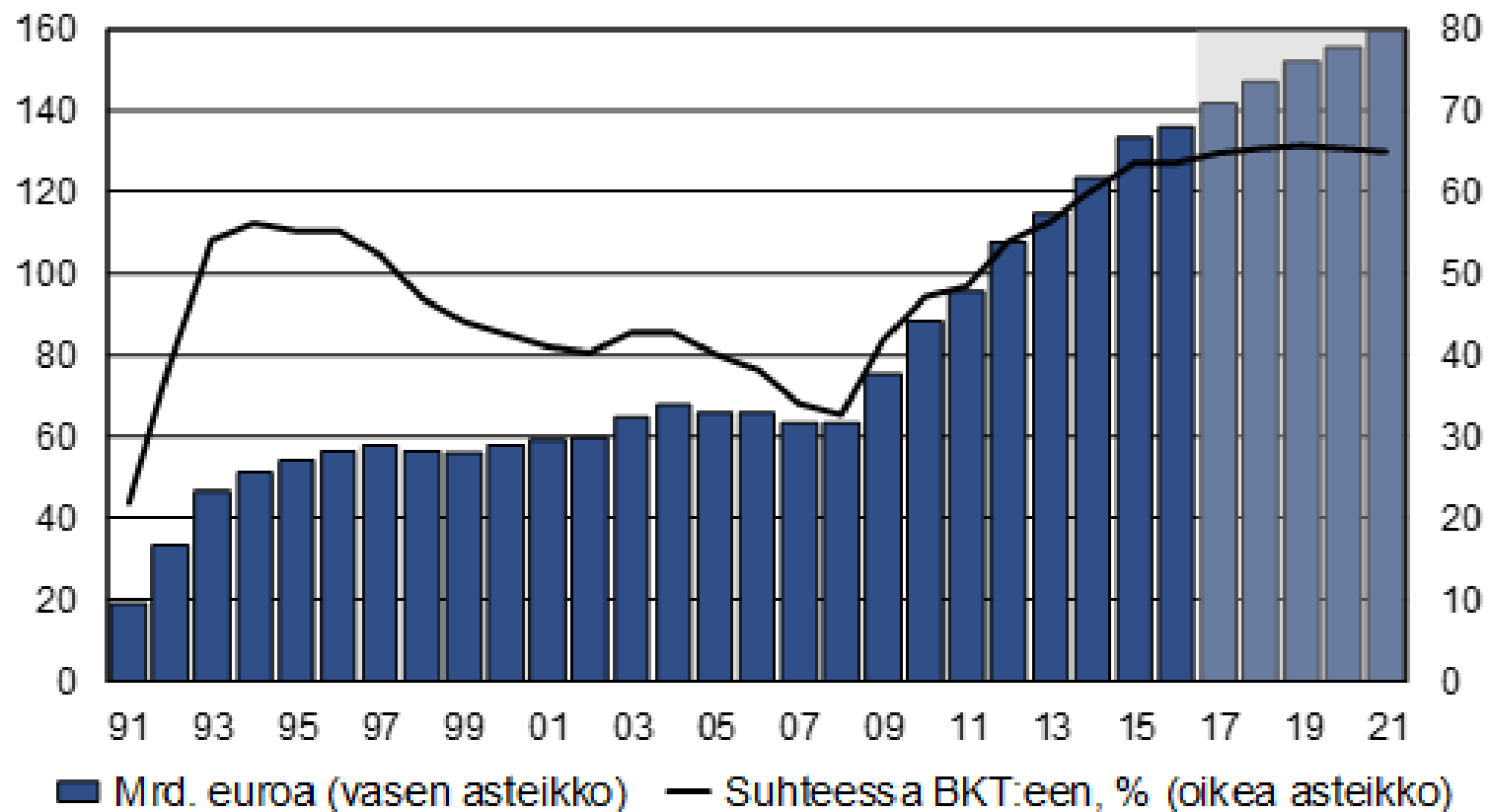
72 prosentin työllisyysastetavoite ei toteudu

Työttömyys- ja työllisyysasteen trendi, %-muutos

Velkaantumisen suhteessa BKT:hen tasaantuu, velkaa otetaan kuitenkin yhä lisää

Julkisyhteisöjen (valtio, kunnat, sos.turvarahastot) velka

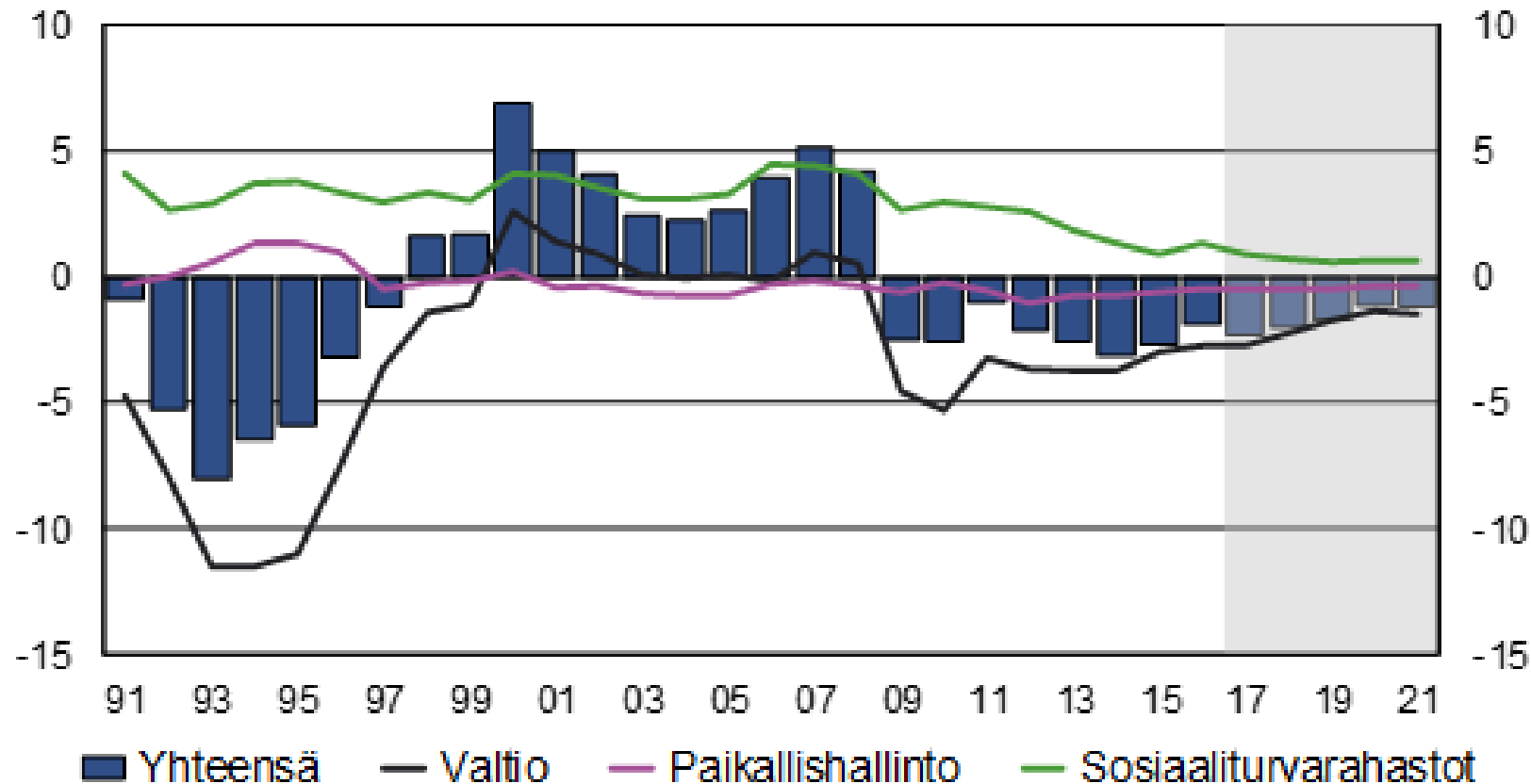

Julkisen talouden vahvistaminen 6 mrd. eurolla vuoteen 2021 mennessä ei etene odotetusti

- Hallitus on tehnyt sopeutus päätöksiä, joilla on 6 mrd. euron säästöpotentiaali
 - » Työllisyyteen, kilpailukyvyn lisäämiseen ja kannustimien parantumiseen liittyvien 2 mrd. toimien vaikutus yhä epävarma
 - » Huomattava osa kuntiin kohdistuvista säästö päätöksistä edellyttävät kuntien vastaavia päätöksiä ja toimia. Säästövaikutuksia selvitetään kuntakyselyllä, mutta mitä todennäköisemmin hallituksen toimille asettamat säästöarviot ovat jäämässä vajaiksi asetetulla aikataululla.
- Hallitus on säästötoimien vastapainona keventänyt reippaasti tuloverotusta, minkä vuoksi julkisen talouden tasapainottuminen ei ole edennyt odotetusti
 - » Kiky-sopimukseen liitetyt veroalennukset lisäävät julkisen sektorin alijäämää 2017-2019 runsaalla miljardilla eurolla ja vuodesta 2020 eteenpäin noin miljardilla eurolla (ilman dynaamisia vaikutuksia)

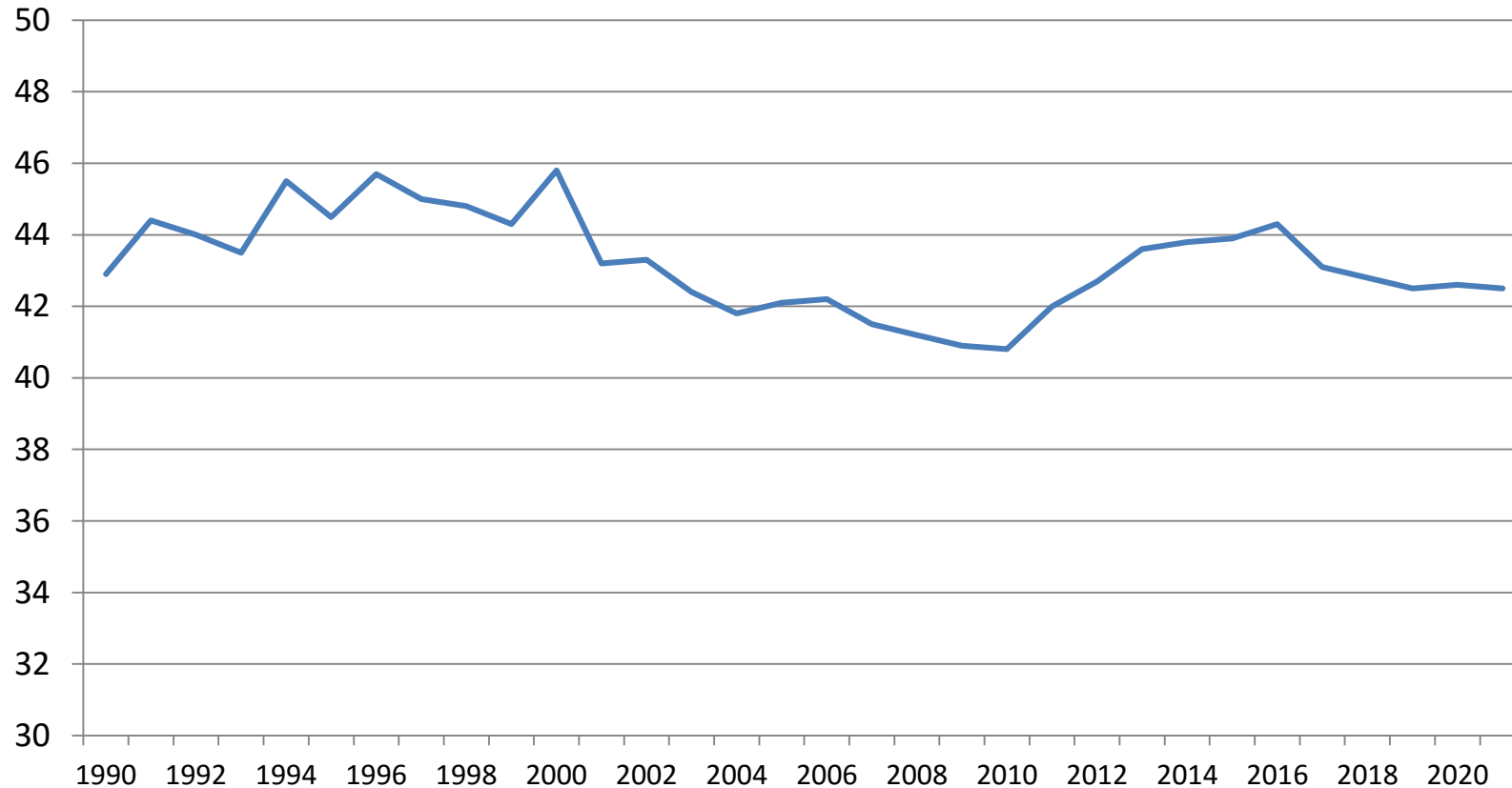
Vaikka hallituksen kuntasopeutuksen vaikutusarviot voivat jäädä vajaiksi, paikallishallinto on kuitenkin saavuttamassa rahoitusasemataavoitteen (0,5 % suhteessa BKT:hen). Muut sektorit eivät hallituksen tavoitetta saavuta.

rahoitusjäämä eli nettoluotonanto suhteessa BKT:hen, %

Hallituskaudella veroaste ei nouse, se laskee. Tämä hallituksen tavoite toteutuu.

Verojen suhde bruttokansantuotteeseen eli kokonaisveroaste, %

Myös sote-uudistukseen liitetty tavoite, ettei kenenkään ansiotulovero kiristy uudistuksen vuoksi, on toteutumassa.

Kuntatalousohjelma laaditaan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä. Se syventää hallituksen kuntiin kohdistuvien toimenpiteiden tarkastelua ja esittää kuntatalouden kehitysarvion vuoteen 2021 asti.

Kuntatalousohjelma 2018–2021

Kevät 2017

Valtiovarainministeriön julkaisu – 19a/2017

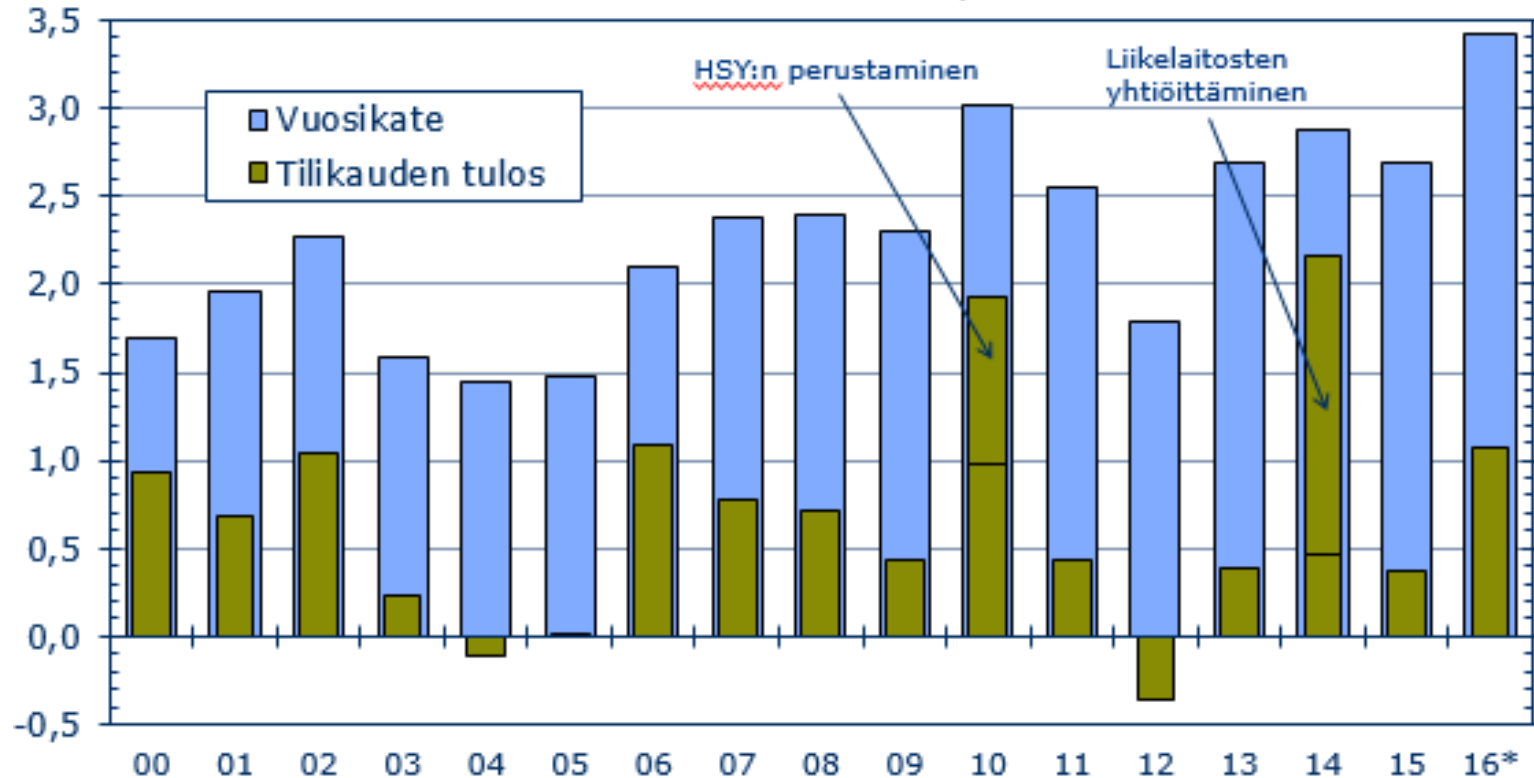

Kuntatalousohjelman sisältö

- Tiivistelmä (käännetään myös englanniksi)
- Kuntatalouden tilannekuva keväällä 2017
- Kuntatalouden toimintaympäristön muutostekijöitä
- Hallituksen kuntataloutta koskevat linjaukset (sama kuin JTS:n kuntataloutta koskeva luku)
- Hallituksen kuntia koskevat toimenpiteet 2018-2021 ja niiden kuntavaikutukset hallinnonaloittain
 - » Ministeriöittäiset kuvaukset hallituksen kuntiin kohdistuvista toimista
- Kuntatalouden kehitysarvio ja rahoitusperiaatteen toteutuminen
 - » Rahoitusperiaatetta tarkasteltiin vain vuosien 2017-2018 osalta
- Liite ennusteista ja taustaoletuksista

Kuntatalouden tila vuonna 2016 hyvä

Kesäkuun tilinpäätöstietojen mukaan vuosikate ja tilikauden tulos historiallisen hyvällä tasolla

Lähde: Tilastokeskus

Tilikauden tulos sisältää vuonna 2010 HSY:n perustamisesta johtuvia satunnaisia tuloja noin 0,95 mrd. euroa ja vuonna 2014 liikelaitosten yhtiöittämisistä johtuvia satunnaisia tuloja arviolta 1,7 mrd. euroa.

Kuntien välillä kuitenkin yhä suuria eroja

Kuntien vuosikatteet %:a poistoista 2016

Vuosikate ei riittänyt poistoihin 103 kunnassa
(Manner-Suomessa 102 kuntaa ja Ahvenanmaalla 1 kunta)
Koko maa keskimäärin 128 %

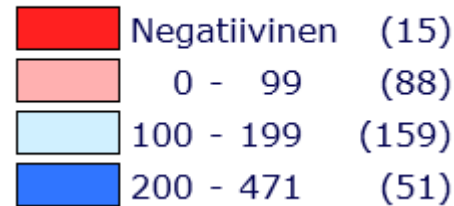
suurin:

Sottunga	471
Savukoski	435
Finström	390
Jomala	338
Alajärvi	331
Kristiinankaupunki	325
Ähtäri	304
Kitee	298
Puumala	292
Saltvik	287
Rautalampi	278
Siuntio	275
Sund	274
Vimpeli	271
Karjajoki	271

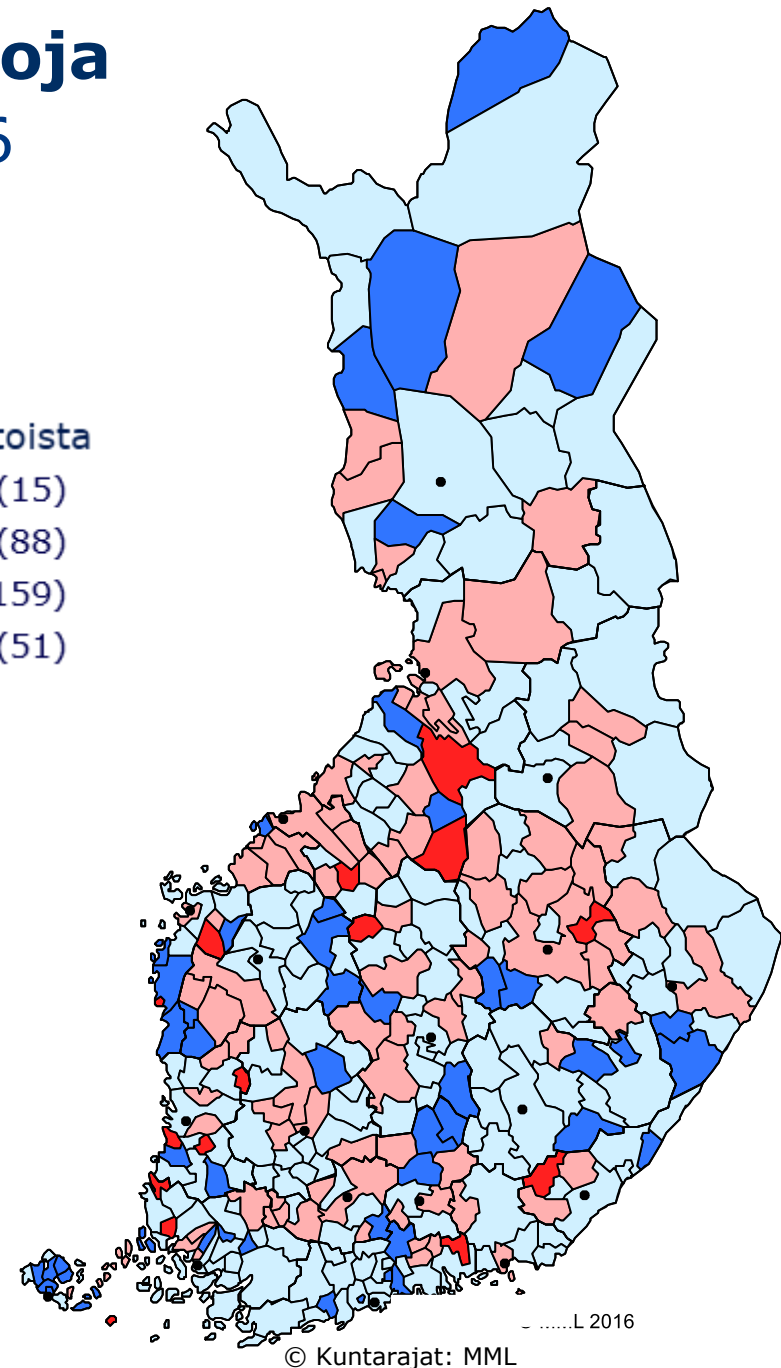
pienin:

Kyyjärvi	-154
Pyhäjärvi	-153
Jämijärvi	-120
Kökar	-106
Luvia	-73
Pyhäranta	-55
Vehmaa	-41
Harjavalta	-35
Lapinjärvi	-31
Siikalatva	-28
Kaskinen	-24
Juankoski	-19
Laihia	-4
Halsua	-3
Savitaipale	-3

Vuosikate %:a poistoista

● Maakuntakeskus

Pienemmissä kunnissa tulorahoituksen kehittyminen vaimeaa 2016, tunnusluvussa vaihtelua

Asukasluku 31.12.2016	Kuntia v. 2016 kkm	Verotulot			Valtionosuudet			Verotulot + valtionosuudet			Toimintakate			Kunnan lainakanta			Konsernin lainakanta		
		2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
- 2 000	44	5,7	2,9	-0,5	1,2	-2,0	1,6	3,4	0,4	0,6	0,2	1,0	1,2	5,2	4,4	1,7	4,8	6,6	3,0
2 001- 5 000	91	4,0	3,1	-1,8	1,4	-1,4	3,3	2,7	0,8	0,7	0,6	0,9	1,2	5,5	4,2	3,3	3,3	2,1	3,5
5 001- 10 000	81	3,3	2,4	-0,2	1,2	-1,6	4,6	2,4	0,7	1,8	1,3	0,9	0,6	7,9	5,2	4,8	4,7	3,1	3,1
10 001- 20 000	42	3,1	2,2	0,8	0,1	-0,5	6,0	2,0	1,2	2,6	-1,7	4,8	1,0	3,9	2,1	3,2	0,6	-0,1	2,0
20 001- 50 000	34	2,0	2,3	1,4	-0,9	-0,4	8,1	1,2	1,6	3,1	1,5	2,4	0,7	4,9	3,6	5,2	5,3	4,6	3,7
50 001-100 000	12	2,8	2,9	0,8	0,1	1,4	7,4	2,0	2,5	2,7	3,5	2,4	0,3	4,5	5,3	4,9	1,8	3,8	3,9
100 001-	9	2,3	3,2	2,8	-6,3	4,3	12,2	0,8	3,4	4,3	0,5	6,0	0,2	8,4	7,7	2,7	5,7	4,6	3,0
Koko maa	313	2,6	2,8	1,5	-1,1	0,5	7,2	1,5	2,1	3,1	1,0	3,6	0,5	6,4	5,6	3,7	4,4	3,9	3,2

Toimintaympäristön muutostekijöinä

- Sote- ja maakuntauudistus muuttaa kuntatalouden rakenteita
 - » Huomioitiin ensimmäistä kertaa kuntatalousohjelmassa
 - » Vaikutukset tarkentuvat uudistuksen edetessä
 - » Pienentää pidemmällä aikavälillä kuntatalouteen kohdistuneita kustannuspaineita, mutta kasvattaa suhteellista velkaantuneisuutta
- Talouden kasvu muuttuu laaja-alaisemmaksi, mutta kasvuprosentit edelleen pieniä
- Investointitarpeet, korjausvelka, kasvukeskusten palvelujen ja infrastruktuurin laajentaminen pysyvät mittavana
 - » Kuntien velka pysyy korkealla tasolla, korkotaso nousee lähivuosina
- Ikärakenteen muutos haastaa jatkossakin kuntia
- Muuttoliike jatkuu; suurimmat kaupungit kasvavat ja pienemmät menettävät väestöään

Keskeiset kuntatalouden ennusteet ja kustannuserät

Hinnat ja kustannukset, %	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Yleinen ansiotaso, muutos	1,4	1,2	0,5	1,2	1,5	2,2	2,3
Kuntien ansiotaso, muutos	0,8	1,0	-0,6	1,1	1,7	3,4	2,1
Kuluttajahinnat, muutos	-0,2	0,4	1,2	1,3	1,4	1,7	2,0
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,5	0,9	2,0	2,1	2,0	2,0
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-3,2	-1,6	3,7	1,9	2,3	2,0	2,0
Valtionosuusindeksi:							
Peruspalvelujen hintaindeksi ¹⁾ , muutos	0,6	0,8	-1,7	0,7	0,7	3,1	2,0
Peruspalvelujen hintaindeksi, muutos	0,6	0,8	-0,7	0,7	0,7	2,1	2,0
Kustannustason muutos TAE ²⁾ , VOS-indeksi	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	2,0
- sisältää indeksin korjauksen ³⁾	-0,6						
¹⁾ Peruspalvelujen hintaindeksi, jossa huomioitu ansiotasoindeksissä lomarahojen leikkaus v. 2017 ja palautuminen v. 2020							
²⁾ Talousarvioesityksessä käytetty indeksikorotus							
³⁾ Talousarvioesityksen kustannustason muutos sisältää indeksin korjauksen, joka tehdään kahden vuoden viiveellä toteutuneen kustannustason muutoksen ja talousarvioesityksessä käytetyn kustannustason muutoksen erotuksen suuruisena.							
Taulukon luvut eivät välttämättä summaudu pyöristysten takia.							

Laskelma sote- ja maakuntaudistuksen vaikutuksesta kuntien ja kuntayhtymien talouteen, mrd. €

Tulos-/rahoituslaskelman erä	Vaikutus tulokseen/ toiminnan ja inv. rahavirtaan mrd. euroa
Toimintatulot	-2,3
Toimintamenot	+20,3
Toimintakate	+18,0
Verotulot yhteensä	-12,3
- <i>Kunnallisvero</i>	-11,7
- <i>Yhteisövero</i>	-0,6
Valtionosuudet	-6,2
Vuosikate	-0,5
Poistot	+0,3
Tilikauden tulos	-0,2
Nettoinvestoinnit	+0,8
Toiminnan ja investointien rahavirta	+0,3

Lainakanta pienenee arviolta 2,0 mrd. euroa, kun lakisääteisten kuntayhtymien lainat siirtyvät maakunnille

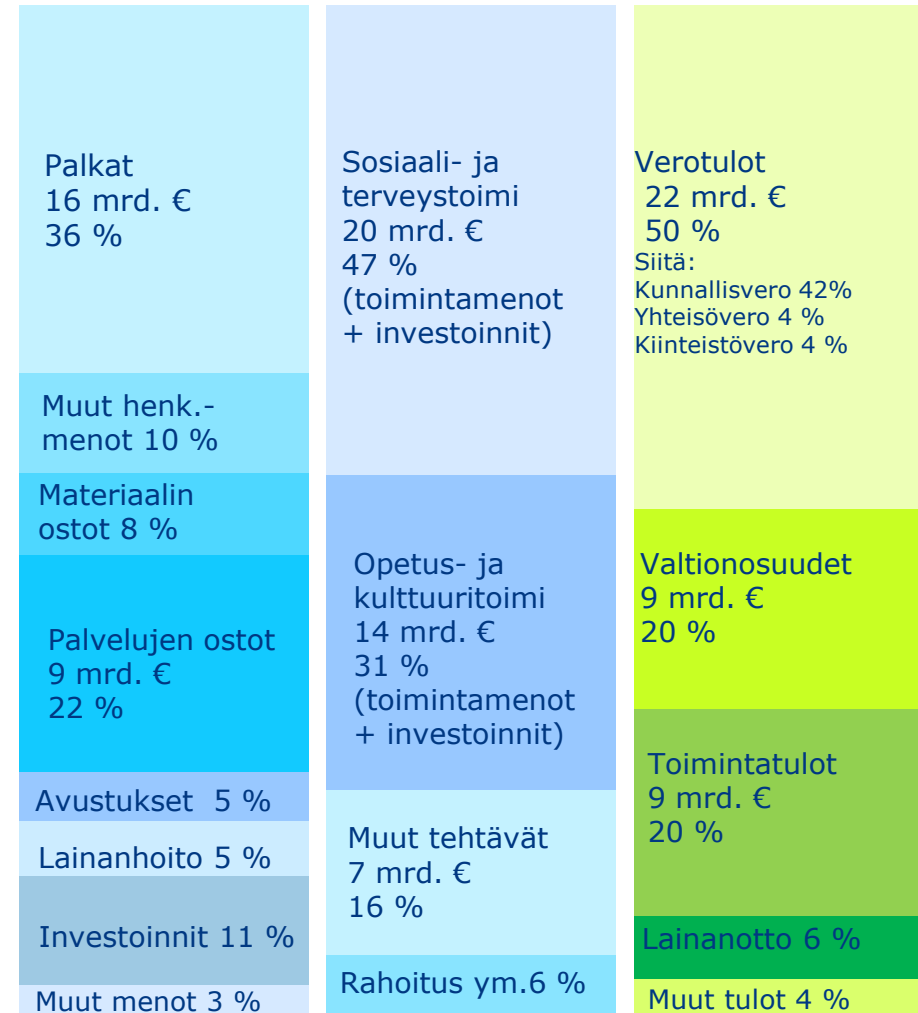
Huomioita sote-uudistuksen vaikutuksesta kuntatalouteen

- Kuntatalouden toimintamenoista poistuu 20,3 mrd. €. Erä on allokoitu palkkoihin, ostoihin, avustuksiin ja muihin toimintamenoihin.
- Verotulot supistuvat yht. 12,4 mrd. €, mutta supistuminen ei näy täysimääräisesti vuonna 2019. Osa ajoittuu vasta 2020.
 - » Vuonna 2019 kertyy vielä runsaasti tuloverotilityksiä vuoden 2018 veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.
- Kuntien perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen rakennukset säilyvät kunnilla, mutta niitä vuokrataan maakunnille. Kuntien vuokratulojen oletetaan kasvavan 600 milj. € v. 2019, mikä näkyy vastaavana toimintatuottojen kasvuna.
- Kuntatalouden investointimenot supistuvat 2019, kun sh-piirien investoinnit siirtyvät maakunnille. Nettoinvestoinnit supistuvat noin 750 milj. €. Poistot vähenevät noin 280 milj. €.
- Kokonaismenot supistuvat kokonaistuloja enemmän ajoituksellisten tekijöiden vuoksi. Toiminnan ja investointien rahavirta vahvistuu.
- Maakuntiin siirrettävien kuntayhtymien velat oletetaan noin 2,0 mrd. €.

Kuntien ja kuntayhtymien talous nyt ja tulevaisuudessa

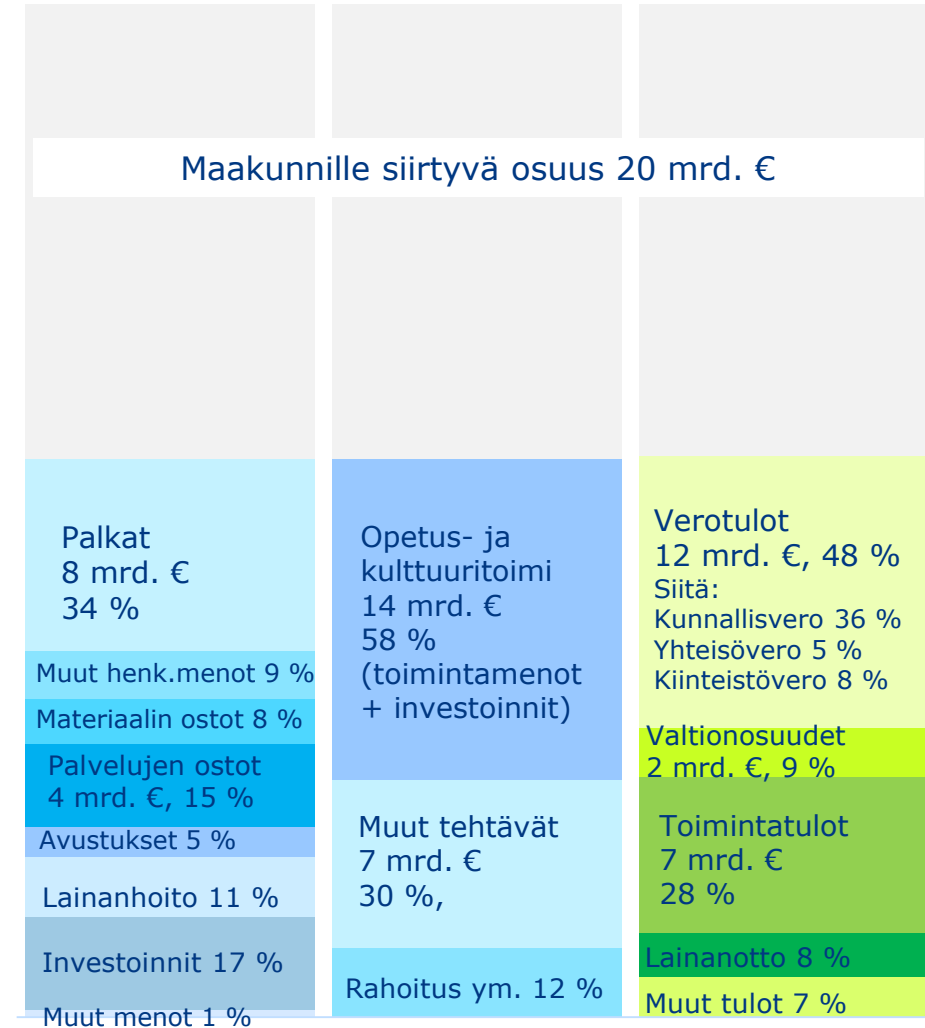
Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot.

ARVIO VUODELLE 2017 noin 44 mrd. €

Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot.

HAHMOTELMA VUODESTA 2019 noin 24 mrd. €

Miltä kuntien kehitysarvio näyttää kehyskaudella?

Kuntien ja kuntayhtymien talous, mrd. €

(painelaskelman mukaan)

	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
					1)		
Toimintakate	-27,56	-28,00	-27,47	-27,77	-10,29	-10,52	-10,76
Verotulot	21,77	22,07	21,83	22,31	11,75	11,45	11,59
Käyttötalouden valt.os.	8,23	8,81	8,66	8,30	2,13	2,39	2,45
Rahoituserät, netto	0,25	0,26	0,26	0,23	0,26	0,27	0,27
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Poistot	-2,66	-2,63	-2,73	-2,83	-2,65	-2,75	-2,85
Satunnaiset erät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tilikauden tulos	0,36	0,84	0,83	0,53	1,49	1,13	0,97
Tulorah. korjauserät	-0,61	-0,56	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57
Tulorahoitus	2,42	2,91	3,00	2,79	3,58	3,32	3,26
Investoinnit, netto	-3,25	-3,18	-3,60	-3,70	-3,12	-3,21	-3,26
Rahoitusjäämä ²⁾	-0,83	-0,26	-0,60	-0,91	0,46	0,11	0,00
Lainakanta	17,40	18,02	18,66	19,62	17,21	17,16	17,21
Rahavarat	5,11	5,23	5,23	5,23	5,23	5,24	5,23

1) Talouden paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

2) Rahoitusjäämä = Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus + investoinnit, netto
Tulorahoitus = Vuosikate + satunnaiset erät, netto + tulorahoituksen korjauserät

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Tuloslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toimintatulot	9,19	9,21	8,95	9,05	6,80	6,98	7,16
Toimintamenot	-36,75	-37,22	-36,42	-36,82	-17,09	-17,49	-17,92
Toimintakate	-27,56	-28,00	-27,47	-27,77	-10,29	-10,52	-10,76
Verotulot	21,77	22,07	21,83	22,31	11,75	11,45	11,59
Valtionosuudet	8,23	8,81	8,66	8,30	2,13	2,39	2,45
Rahoituserät, netto	0,25	0,26	0,26	0,23	0,26	0,27	0,27
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Poistot ja arvonalent.	-2,66	-2,63	-2,73	-2,83	-2,65	-2,75	-2,85
Satunnaiserät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tilikauden tulos	0,36	0,84	0,83	0,53	1,49	1,13	0,97
muutos-%:							
Toimintatulot	-22,0	0,3	-2,8	1,1	-24,9	2,6	2,7
Toimintamenot	-4,4	1,3	-2,1	1,1	-53,6	2,4	2,5
Verotulot	2,8	1,4	-1,1	2,2	-47,3	-2,5	1,1
Valtionosuudet	0,4	7,0	-1,7	-4,2	-74,4	12,4	2,4

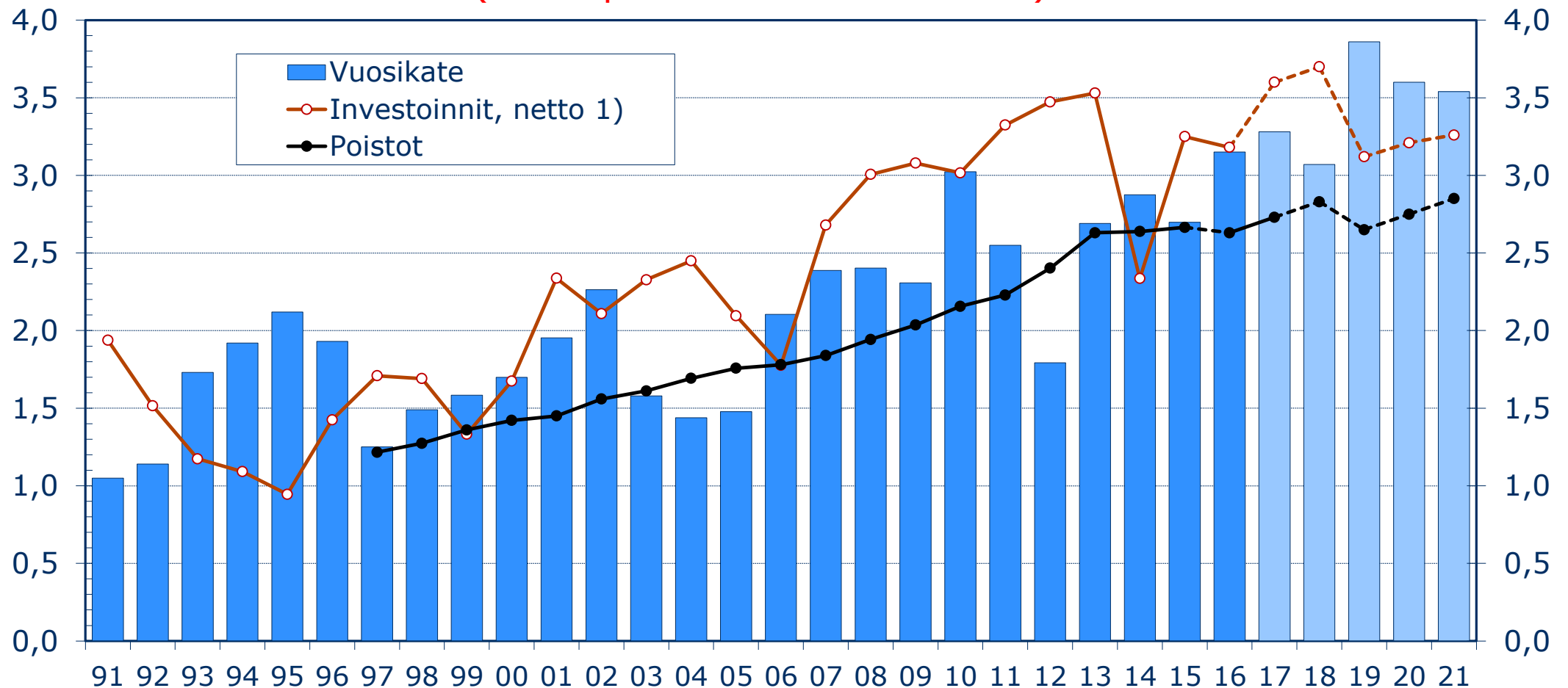
Vuonna 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten sekä ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen sekä tilastouudistus. Vuonna 2017 toimintatuloja ja -menoja sekä valtionosuuksia pienentää perustoimeentulotuen laskutuksen ja maksatuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus.

Talouden paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Rahoituslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Satunnaiset erät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tulorahoituksen korjauserät	-0,61	-0,56	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-4,42	-4,23	-4,70	-4,85	-4,05	-4,10	-4,15
Rahoitusosuudet investointeihin	0,19	0,20	0,23	0,25	0,20	0,19	0,19
Investointihyödykkeiden luovutustulot	0,97	0,85	0,88	0,90	0,73	0,70	0,70
Toiminnan ja investointien rahavirta	-0,83	-0,26	-0,60	-0,91	0,46	0,11	0,00
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset	-0,24	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,82	2,43	2,75	3,16	1,89	2,34	2,55
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1,97	-1,96	-2,10	-2,20	-2,30	-2,40	-2,50
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,21	0,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut muutokset	0,16	-0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahavarojen muutos	0,15	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahavarat 31.12.	5,11	5,23	5,23	5,23	5,23	5,24	5,23
Lainakanta 31.12.	17,40	18,02	18,66	19,62	17,21	17,15	17,20

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot sekä investoinnit¹⁾ 1991-2020, mrd. € (käyvin hinnoin) (arviot painelaskelman mukaan)

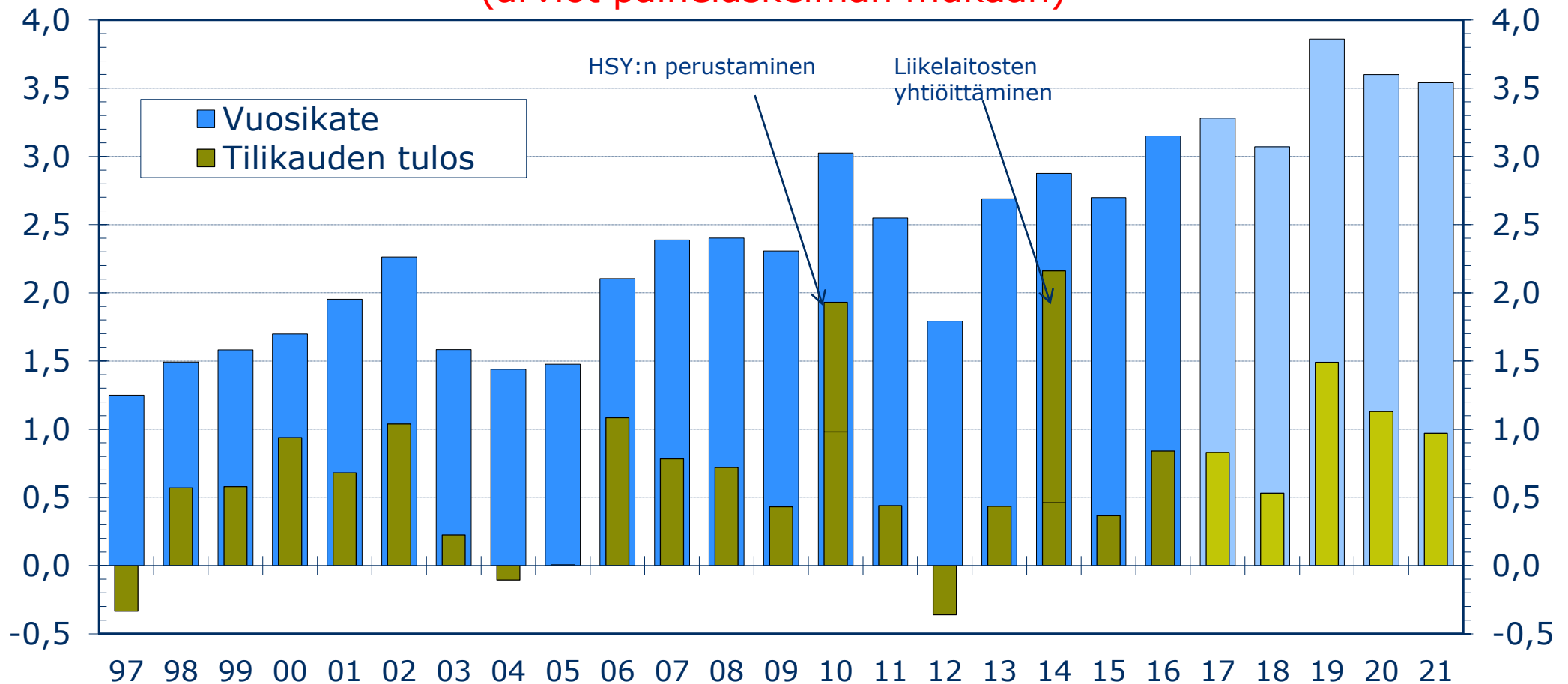
1) Investoinnit, netto = Käyttöomaisuusinvestoinnit – rahoitusosuudet – käyttöomaisuuden myyntitulot.

Vuoden 2014 nettoinvestointien tasoon vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen.

Vuosikatteen paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Kuntasektorin vuosikate sekä tilikauden tulos vuosina 1997-2021, mrd. €

(arviot painelaskelman mukaan)

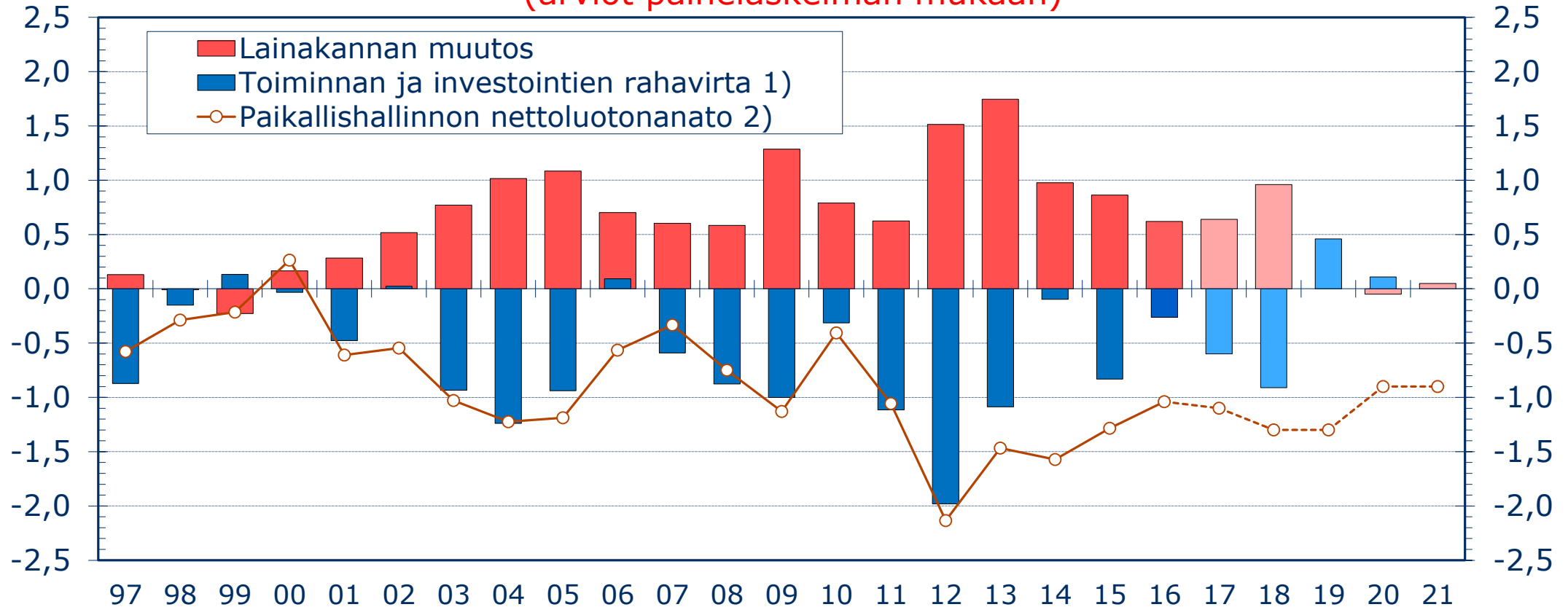
Vuonna 2010 tilikauden tulos sisältää HSY:n perustamisesta johtuvaa pääkaupunkiseudun kuntien saamaa kirjanpidollista myyntivoittoa noin 0,95 mrd. euroa.

Vuonna 2014 kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen paransi tilikauden tulosta noin 1,7 mrd. euroa.

Vuosikatteen ja tuloksen paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Kuntasektorin toiminnan ja investointien rahavirta ja lainakannan muutos sekä paikallishallinnon nettoluotonanto vuosina 1997-2021, mrd. €

(arviot painelaskelman mukaan)

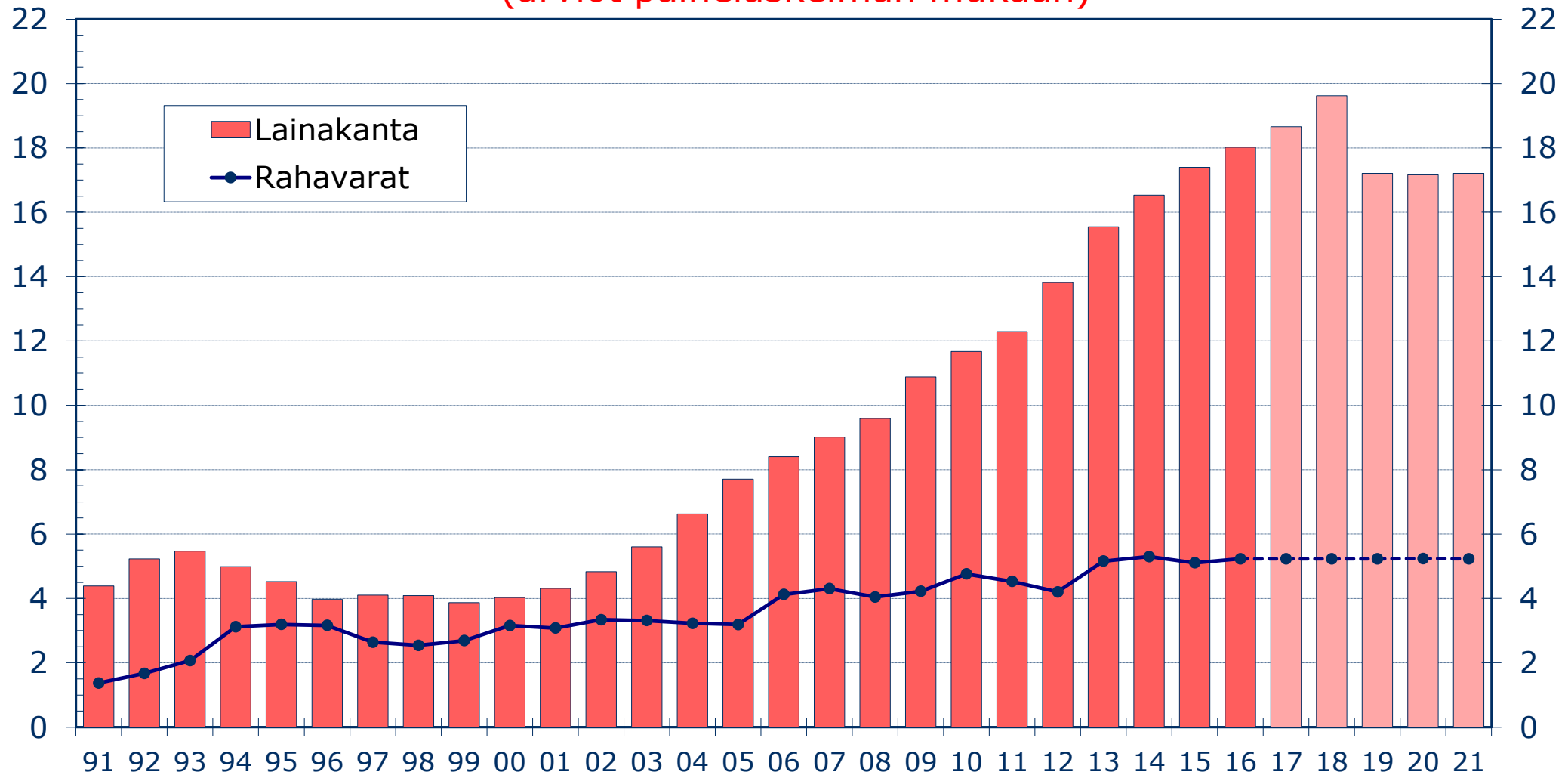
1) **Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus, netto + Investoinnit, netto**

Tulorahoitus, netto = Vuosikate + Satunnaiset erät, netto + tulo-rahoituksen korjauserät

Toiminnan ja investointien rahavirta on rahoituslaskelman välitulok, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

2) Paikallishallinnon nettoluotonanto kansantalouden tilinpidon mukaan = Paikallishallinnon kokonaistulojen ja kokonaismenojen erotus
Lainakannan muutos vuodelta 2019 puuttuu, koska vuosien 2018 ja 2019 lainakannat eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta sekä rahavarat 1991-2021, mrd. € (käyvin hinnoin) (arviot painelaskelman mukaan)

Kuntayhtymien lainoja on oletettu siirtyvän maakunnille vuonna 2019 noin 2 mrd. euroa